

четвртком и недељом

ЦЕНА

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНА

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Преглату примају све поште
у Србији и иностранству.ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Уредништву „Звезде“
Кнежев Споменик бр. 9.НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

Уредник: ЈАНКО М. ВСЕЛИНОВИЋ.

БРОЈ 15 ПР. ДИН.

СЕОСКА ВОДЕНИЦА

Заспало је цвеће, заспала је трава,
А ја још сам будан, мени се не спава,
Воденица стара, као хавет нека,
Клопара и лупа, не да сна менека.
Слушам је где тутњи у густом шумарку,
А одјек се шири у ноћи и мраку,
Отворена врата црна, окрзана,
На огњишту стоје неколико грана,
Поредовник један саг'о се и дува,
И, ено, где плану врбовина сува!
Осветљено сад је у најмањем куту,
Таваницу видим паспаљем посуту,
А чађаве даске ишаране редом
Пепелом и тестом, угљеном и кредом...
Пламти ватра, пламти, све се разјарава,
Дим полако иде у небеса плава..

Поред жарка огња седе два другара,
И причају приче из времена стара,
И чутуром пуном један другом здраве,
Као добра браћа и комшије праве!
— Хеј, да су нам гусле, то би било славно,
Јуначку сам песму срочио одавно,
Знаш кад оног лета на Бељини бесмо,
И о Ивањдану Старачу узесмо,
Па мене уморног опколише Турци,
А ја шкрипни зубма, јатаган извуци —
Хајд' у здравље ове успомене миле,
Ох, дивне ракије — жене би је пиле!...

Догорело грање и пухор се хвата,
А невидна тама улази на врата,
Улази и пада у углове тамо; —
Ево и колача! — узмите га само,
Стакоше угарке, опет ватра плану,
Чутурицу празну вргоше на страну,
Узмакоше сламу, гуњеве и ствари,

Па седоше јести безбрижни другари.
А после су сложено, хитро и весело
Покупили брашно што се је измлело,
Па засули жито да иде полако,
А они крај ватре проснавали тако,
Све док није коло почело да хуче,
И угрејан камен стао да јауче!

Сокољанин.

ОЗБИЉНЕ, НАУЧНЕ СТВАРИ.

Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, πάλιν ἔρω,
Χαίρετε ὁ κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε.

Mig., Patrol. graeca t 49. 50. p. 821.

СТУДИЈА

РАДОЈА М. ДОМАНОВИЋА

(НАСТАВАК)

Бејак се решио да престанем са овим својим „озбиљно научним стварима“ јер ово је тако *учена* ствар, да је може човек прекинути где хоће и кад хоће, па да то нико не примети. И заиста, нисам се преварио. Ето већ толиког прекида, па ме нико, ни шале ради, не упита што сам престао писати, а то ме, као и све научнике, куражи да продужим даље, јер, хвала милостивом Богу, изгледа да нико и не чита, што је најјачи доказ да је заиста *ствар научна*.

Не знам тачно где сам био стао али ми се све нешто врзе по глави некакав наш „филолог“ *Момчило Иванић*, те ми према томе изгледа да сам сигурно говорио у последњем броју о рђавој критици. Није то ништа чудновато, то је проста асоцијација идеја. Ко би га знао што, али когод погледа тог човека, смем се кладити, да ће се, и ако га никад није чуо ни видео, морати подсетити на рђаву критику, на старе вокале *ж* и *л* или у најбољем случају на какав *надеж без предлога*.

Господин Момчило спада у оне срећне људе, који мисле да су врло духовити кад знају поводити цитате из свију могућих филолошких расправа, поменути имена Миклошића, Шафарика, Јагића, Даничића, Новаковића синтаксу, *Тумачење речи*, Вука,

а уз то назначити године, стране књиге, део књиге, годину када је књига штампана и у којој штампарији, па чак и цену књиге; па онда умеју измислити корисне речи чак по санскриту и т. д.

Ево примера ради да узмемо оценити какву песму онако како та врста критичара ради.

Узећемо ма коју песму, рећимо ону: „Вино пије Мусићу Стеване у Мајдану чисто сребриноме, а у своме двору господскоме...“

Пре него што пређемо на ову дивну народну песму — почели би они — не можемо пропустити, а да се не задржимо код појединих речи, које ће нам, кад дубље уђемо у њихово тумачење, открити само порекло и постанак, како ове песме тако и свију песама из овога доба. И ако се не мислимо држати *митофилске школе*, ипак морамо водити рачуна о речима у којима су скривени и управо окамењени читави велики, стари епоси у којима се опева борба природних стихија. Умеју они испрести из сваке речи читаве приче *Хиљаду и једне ноћи*. Ми неучени грешници ништа и не видимо, а они ће из речи *даска* од некуд пронаћи све помоћу корена како је тој речи у корену значење *певати*, а одатле испричати читаве старе бајке. Ево како то иде и како они то изводе.

Наш језик — продужили би они оцену те песме — смемо слободно рећи, кипти, као ни један други таквим окаменотинама (Mikl. A. Sl. pol. Arch., 14, 18. г. 1871., Heft II, III стр. 15, 16.). Врло је zgodно узети овде реч *сребри*, а, о — Придев; сребро, а, sup. п. L. argentum, нем. Silber, W. *среб.* к. (корен) — A. Sl. Срѣбъроу. љ. srbr., р. l. sereb. срѣброу (Доментијан, Сава, Данило) W... кор. (корен) Sansk. dharh, *скапати, скакуцкати, трчкарати* (Mikl. Arch., Jag., Дан. осн., Ђорђ. Поп. т. р.):

„Скочи срна иза грма“ (Вук., књ. II, 14, 15, 18). За тим *сребро*,... W. dharh, бело, белуцкати: *снѣгъ* (Дан. о., Микл., Јаг.)

„Снијег паде друмци западоше!“ (Вук., књ. III, стр. 28, 305, књ. I, стр. 4.)

Према свему томе излази, да је ова песма постала у хладнијим пределима или је у оном значењу *скакуцкати* (Види: *скочи срна*) постала у топлијим пределима, где је било и доста срна, а значење у тумачењу са *снег* (Види: Вук, II, ст. 15 *Снијег паде* и т. д...) синоним речи *бело*, *беласати*, што значи, *зора*, *светлост*, а *скакуцкати*, *бежати*, *трчкарати*, *побегнути* значи, да се пред појавом сунца (*зоре* — *бело*) *ноћ* (*мракъ*) *склања* и *бежи*, елем *скакуће*:

„Око мене драга *скакуће*,
Из ока јој љубав *шануће*.“

На крају би већ завршили облигатним цитатом, колико да читаоце гану и потресу:

„Храни мајка два нејака сина...“

Из свега овога излази — завршили би оцену — да је ова песма врло *лепа* и пуна *нежног*, *узвишеног осећања*.

Не мислим, нити смем да се насмејем филологу, који ради свој посао са успехом, али се смејем људима, који рад кога филолога цитирају онде где му

није никаква места. Цитати сами за се могу бити научне истине, али кад се на незгодном месту, без икаква смисла утрнају губе своју вредност и место да ствари помогну само одмажу. Куда ћете веће истине него да је $2+2=4$, али кад би неко хтео доказати да ће сутра бити лепо време, па рекао: „Сутра мора бити лепо време јер је непобитан факт да је $2+2=4$ — онда то постаје смешно. И кад би се човек насмејао тако смешном раду, онда би господин писац зинуо на сва уста и повикао: „Видите ли људи како тај и тај хули на науку, видите ли незналицу, који се чак смеје најочитијем факту да је $2+2=4$ “.

Имамо ми доста таквих људи, који вечито парадирaju некаквом науком, некаквим теоријама, некаквим правилима од сваке сорте и разним научним цитатима, али по несрећи њиховој све то употребе на тако незгодним местима без везе и реда, да се ми читаоци морамо смејати место да се учености дивимо.

Такав је од прилике случај и са г. Момчилом у оном његовом реферату на „Хајдук Станка“.

Ко хоће да добије појма о глаголу *нагваждати* нека узме и прочита овај реферат. Видите човека који прича и преклана све што му на ум дође без икаква знања, разумевања и везе, а из сваке реченице као да гледате како провирује узнојен и задубен писац са очајном жељом да напише што *ошшурније* и узме коју нару више.

Шта је чуда смешних и глупих ствари тај човек написао у том вајном реферату никада му човек не би могао опростити и чак би га морао презирати, да није у питању оних 80 динара што је добио у име хонорара за реферат. У том случају га само морамо жалити, јер шта још људи нису за паре радили. За новац људи постају пајацима, а камо ли неће постати критичарима.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ЈЕЛЕНИН МУЖ

РОМАН

НАПИСАО Ђовани Верга

(наставак)

Јелена се беше наслонила на ограду од балкона и, подбочивши се на руку, гледала је море. Благо и ведро вече спуштало се и чуо се фијук парних лађа у луци, које су се спремале за полазак. Дувао је свеж вечерњи ветар. Јелена је сестри, која ју је молила да уђе у собу, одговорила упорним одрицањем главе и потмулим гласом:

— Не, нећу! Оставите ме! Оставите ме!

Напоследку се окрену с очима, из којих су севале варнице, и узвикну промуклим гласом:

— Оставите ме на миру, кад вам кажем! оканите ме се! Шта се бојите? Зашто ме не оставите саму?

Али кад је спасила свог мужа, уђутала је и нагнула се над оградом, наслонивши браду на руке. Између двеју

катарки у руци, које су својим црним линијама паралелно вечерње небо, уздицаху се два црна ступа дима, клицаху полако поред пристанишног зида, докле се у густим колуповима не савише око куле светиље, а у даљини се разлиже дугачак фијук. Две велике парне лађе изидоше заједно из луке и кренуше се мрачним морем као једна једина црна гомила обасута сјајним тачкицама, а одмах за тим чу се лупетање, као да нека силна крила удараху о воду морску. За тим се мало по мало растадоше; једна која се окренула и пошла према ригу Калтанела, као да је постајала све мања, докле је друга право пловила и још бацала на воду суморну светлост својих фењера.

Била је већ ноћ. Јелена се крену Роберту, који је стојао иза Камиле, и ушита:

— Која од ових лађа иде у Ђенову?

Глас јој се био тако променио, да је Роберто није одмах разумео. Место њега одговори Чезаре.

— Она онамо, десно.

Јелена се трже кад чу глас свога мужа и узневерено докопа за руку Камилу, стегнувши је тако, да је сестра од бола такође избечила очи, за тим је одвуче у собу за спавање. Ту је седела у мраку и никога није пуштала к себи.

— Није то ништа! рећи ће дона Ана, затварајући врата на балкону. Не бојте се. Кад сам и ја била у таквом стању, правила сам још веће лудорије.

После неколико дана Јелена се мало по мало умирила. Лекар је потврдио дона Анин суд, препоручио је мирно, уредан живот, ако је могуће разонођење и умерено кретање. Јелена је много патила, а прекомерна врућина тога годишењг доба још је више слабила њену снагу. За неколико недеља није човек могао познати ону Јелену: лице омршавело, очи упале, и потамнеле. Устајала је доцне и лешкарила по цео Божји дан на канабету, непрестано ћутећи. Више се није занимала ничим, није је се тичало ништа. Једила се ни за шта, све јој је било досадно. Више се није огледала у огледалу и пуштала је на вољу слушавки да је чења како зна.

У вече би навукла какву обичну кућну хаљину и пребацила шал, те би лагано шетала под руку с мужем, не прозборивши с њим по цело вече ни дваестину речи, не обзирући се на љубазну пажњу тог сиромаша, коме се беше свакио сињи терет на срце због те хладне равнодушности, која их је једно од другог удаљавала, која се међу њих увлачила, док би у мраку седели на каквој забаченој клупи Виле Реале, немајући једно другом шта да кажу, једино интересујући се за пролазнике, здружени једино обичним домаћим бригама. Кад би посетили Јеленину мајку, Јелена би по цело вече седела на балкону, играјући се махалицом и гледајући на улицу, Камила би шила, а Роберто седео крај ње и гледао у њен рад. Кад би дон Либорио навијао сахат, враћали би се они лагано руку под руку и ћутећи кући кроз исте оне улице, кроз које су некад, кад су први пут били сами, јурили с узбурканим срцем. Познаници, који би их случајно сретали, више нису у тој уморној, тремој матрони познавали ону некадању Јелену витког стаса, радозналих очију испод малог једноставног шешира и у елегантној хаљини.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ОТАЦ

— GUY DE MAUPASSANT —

С француског Велизар Ј. Митровић.

Како је становао у Батињолу, а био је чиновник министарства просвете, то сваког јутра омнибусом долажаше у канцеларију. и свако јутро путоваше до средине Париза заједно с једном младом девојком, чијим љубавником он поста.

Она је ишла у своју радњу, сваког дана у исто доба. То беше мала гаравуша чије очи беху тако црне, да изгледаху као тачке, и чија боја лица имађаше моћ опијања. Виђаше је где се увек на истом углу улице појављује, и трчећи ускаче у тешка кола. Трчала би журна изгледа, гипка и грациозна, и скочила би на степен, пре но што коњи потпуно стању. Потом би се прогурала унутра мало задихана и седнувши, бацала би поглед око себе.

Први пут кад је виде, Франсоа Тесије осети да му се ово створење бесконачно допада. Кат-кад се човек сусретне с оваквим женскињама, које зажели од свег срца примити на своје груди пре но што се с њима упозна. Ова млада девојка одговараше његовим пријатељским жељама, његовим тајним очекивањима, оној врсти љубавног идеала, коју човек, и не знајући ноги у дубини свога срца.

Он ју је и против воље нетренимиче гледао. Узбуђена овим посматрањем, она поцрвени. Он то примети и хтеде окренути очи, али их сваког тренутка опет к њој обрташе, ма да је се успњавао друге увредити.

После неколико дана начинише познанство и без престављања. Он јој уступи своје место кад кола беху пуна а сам се попе на кров, ма да га то узнемири. Она га сада поздрављаше лаким осмејком; и ма да увек спусти очи при његову погледу, који је осећала као сувише жив, изгледало је, да се више не противи таквом посматрању.

Завршише разговором. Између њих се учврсти нека врста наглог пријатељства, пријатељства од пола часа дневно. Зацело то му беше најдражесније пола часа у животу. Остали део дана на њу је мислио, њу је привиђао непрестано у времену друга седења за писаћим столом, похотан, обладан, покорен оном лебдећом, дубоко урезаном сликом коју лице љубљене женскиње оставља у нама. Чињаше му се да је потпуно освојење ове девојнице изнад људске моћи остваривања.

Свакога јутра сада она му пружаше своју ручицу, а он би до вечери бивао узбуђен овим додиром, и посматрао на својој руци отисак, нежног притиска њених прстића; чинило му се као да је на њој очувао снимак на својој кожи.

Све остало време узнемирено је очекивао ово кратко путовање у омнибусу. А недеље му, чини ми се, срце раздираху.

* * *

И она је њега без сумње љубила, јер једне пролетње суботе прими, да иде сутрадан са њим да доручкују у Maissions Laffitte.

Она га је већ на станици чекала. Он би изненађен, ну она му рече.

— Пре но што пођемо, имам с вама нешто да говорим. Имамо још двадесет минута; а то је више но што треба.

Остољена на његову руку, она дрхташе, спуштених очију и бледих јагодица. И отпоче:

— Ви не треба да се о мени варате. Ја сам поштена девојка, и ја ћу с вама тамо ићи само онда, кад ми се закунете да ништа... да ништа не учините... што би било... што не било пристojно...

И од једном поста црвена као булка. Уђута. Он не знаде шта да одговори, срећан и преварен у нади у исто време. У дубини срца он може бити више вољаше што то би тако, на ипак... ипак он се прошле ноћи успављивао сновима од којих му је крв живље струјала. Он би је свакако мање љубио, кад би дознао да је од лакше робе; али тада то би било тако чаробно, тако слатко за њега! И сви саможиви рачуни људи у љубавној сфери продреше му душу.

Како он не одговори ништа, она опет поче узбуђеним гласом, са сузама на трепавици:

— Ако ми не обећате, да ћете ми потпуно на част гледати, ја ћу се вратити кући.

Он јој нежно притисну руку и одговори:

— Обећавам, и ви ћете чинити само ово, што ви хоћете.

Сад јој одлакну и смешећи се упита га:

— Је ли то баш истина?

Он је погледа дубоко у очи.

— Ја вам се на то закљичем!

— Сад узмимо карте, одговори она.

На путу не могоше много говорити, жељезничка кола беху пуна.

Приспев у Maisons-Laffitte упутише се Сени.

Млаки ваздух умекшаваше тело и душу. Сунце падајући потпуно на реку, на лишће и зелену траву, бацаше хиљаде веселих одблесака у тела и душе. Ишли су држећи се за руке, дуж стрмене обале, гледећи мале рибице, што су групама тамо амо промицале. Ишли су препуни срећом блаженством, које их у занос води.

Најзад она поче:

— Како ме ви морате за будалу сматрати

Он је запитан.

— Зашто то?

— Зар није будалаштина доћи са вама овако потпуно сама? Одговори она.

— Ах не! то је сасвим природно.

— Не! Не! то није природно — за мене, — пошто ја нећу да грешим, — а тим се међутим грешим. Али само да знате! то је тако тужно, сваки дан иста ствар, сваки дан у месецу и сваког месеца у години. Ја сам сасвим сама са мамом. А како је она доста невоља преко главе претурела, није ни весела. Ја радим како могу. Трудим се да се насмејем каткад сама; али не успем увек. Сасвим је тако, зло је што сам дошла. Ви се бар нећете на ме љутити.

У место одговора, он јој загрли лепу главицу. Али она се одвоји од њега, наглим покретом; и одједном срдито рече:

— Ох! господине Франсоа! то је после оног што сте ми се закљели.

И пођоше натаг у Maisons-Laffitte.

Доручковаше на пристаништу, у маленој кућици, скривеној испод четири огромне тополе на обали речној,

Отворен ваздух, топлина, бело вино и узбуђење што

се осећају једно поред другог улише у њих црвенило, занос и љубљивост.

Али после доручка изненадна их радост обузе и, пошто пређоше Сену, опет се упутише дуж обале према селу Фрет.

Одједном он запита:

— Како се ви зовете?

— Лујза.

Он понови: Лујза и не рече више ништа.

Река, описујући велики лук, у даљини купала је један ред белих кућица што се у води огледају. Младо девојче бреше цвеће правећи једну велику пољску кигу, а он, он је на глас певао, раздраган као какав млад коњ, кога ће на пашу да пусте.

С њихове леве стране један брежуљак засађен вином лозом уздизаше се поред обале. Ну Франсоа се изненадно заустави и стојећи непомичан од чуђења:

— Ох! гледајте, рече јој.

Винограда више не беше и цела страна сада била је покривена јоргованима у цвету. Права љубичаста шума! нека врста њилима по земљи прострта, који се простирао чак тамо до села на два до три километра.

Она такође би освојена, узбуђена.

— Ох! како је то дивно! промрмља.

И, прелазећи преко поља, упутише се, трчећи, овом чудноватом узвишењу, које снабдева сваке године цео Париз јоргованима, које цвећари вуку у колицима.

Једна уска стаза губљаше се испод дрбунова. Они пођоше њом и наишавши на једно пољашце, седоше.

Читаве тасуће мушица зујаху изнад њих, стварајући у ваздуху неко слатко и стално зујање. А сунце, јарко сунце у данима без ветрића падаше на овај дугачки, цветни брежуљак, чињаше да из ове шуме од букета излази некакав заносни мирис, силан мирисави дах, овај дар цветова.

На звонари некој у даљини звоњаше.

И, сасма неприметно, они се загрлише, стегнуше, опружени на трави, не водећи рачуна ни о чем другом до о свом миловању.

Она се пробуди и поче да плаче, јецајући од бола, лица скривена у шакама.

Он покуша да је теши. Али она је само хтела да пође, да се враћа одмах. Крупним корацама идући она непрестано понављаше:

— Боже мој! Боже мој!

А он јој говораше:

— Лујза! Лујза! останимо, ја вас молим.

Сада је ишла црвених јагодица, упалих очију. Чим приспеше на станицу париску, она га остави, не рекав ни збогом.

* * *

Када ју сретете сутра дан у омнибусу, изгледала му је промењена, смршала. Она му рече:

— Треба да говорим с вама, сићи ћемо на булевару.

Чим бише сами на тротоару:

— Треба да речемо збогом једно другом. Ја не могу да вас опет гледам, после овог што се догодило.

— Али зашто? промуца он.

— Зато што не могу. Ја сам била крива. Ја то више нећу.

Тада ју је он молио, преклињао, мучен жељама, задушен потребом да је потпуно има, у апсолутној осами љубавних ноћи.

Она одлучно одговори.

— Не, ја нећу, ја нећу.

Али он се узбуђиваше, раздражаваше све више. Он јој обећа да је узме. Ну она рече:

— Нећу.

И остави га.

Осам дана он је не виде. Не мога је сусрести, а како не знашаше ништа одређеније о њој, сматрао је да је заувек изгубљена.

Деветог дана у вече, неко зазвони. Оде да отвори. То беше она. Баци му се у наручје и више се не опираше.

За време од три месеца, она је била његова наложница. Он отпоче да је се отреса када га она извести да је тешка. Тада је имао у глави само једну идеју: раскинути пошто-по то.

Како није могао у томе да успе, не знајући шта да предузме, шта да рече, луд од немира, у страху од оног детета, које напредоваше, он предузе крајње средство. Једне ноћи припреми пртљак, и одбеже.

Удар би тако тежак, кад не нађе оног који ју је тако напустио. Баци се пред колена своје матере, исповедивши јој своје зло; и после неколико месеци она роди малишу.

* * *

Многе године прохујаше. Франсоа Тесије старио је и ако му се никаква промена у животу није десила. Животарио је једнолико и суморно, као и сви чиновници, без нада, без очекивања. Сваког дана, дизао се у исто доба, ишао истим улицама, пролазио кроз иста врата поред истог вратара, улазио у исту канцеларију, седао на исто место и отправљао исте дужности. Био је сам на овом свету, дању, ноћу, у свом бећарском стану. Штедео је по сто динара месечно за старост.

Сваке недеље шетао је по Champs-Élysées да би посматрао господствени свет, одело и лепе жене.

Сутра дан рекао би сапутнику свом:

— Јуче је био сјајан повратак из шуме.

Али једне недеље корачајући новим улицама, уђе у парк Монсо. То је било једног ведрога летњег дана.

Дадиље и мајке, посађене дуж алеја посматраху децу, што се крај њих играху.

Ну одједном Франсоа Тесије задрхта. Једна мати прође водећи за руку двоје: једног дечака одприлике од десет година и једну девојчицу од четири године. То беше она.

Он коракну још сто корака, па се спусти на једну столицу брекџући од узбуђења. Она га није познала. Тада опет прође, тражећи да је опет види. Она је сад била села. Дечак је поред ње као мудрац стајао, док ћерчица прављаше колачиће од земље. То је била она, свакако она. С изгледом озбиљне госпоње, у простој одећи, смеона и достојанствена понашања.

Он ју је издалека посматрао, не смејући приближити се. Малиша подиже главу. Франсоа Тесије осети да дрхће. То беше његов син, без сумње. И он га је посматрао и веровао да у њему познаје свој лик, какав му приказује једна његова негдашња фотографија.

Скривен иза једног дрвета, чекаше да се крене, па да је прати.

Идуће ноћи он не заспа. Помисао на дете нарочито га је мучила. Његов сич! Ах! да ли је могао знати да је сигуран? Али шта би могао радити?

Он је видео њену кућу; известио се. Дознао је да се она удала за једног суседа, поштена човека озбиљних намера, који је био ганут њеном девољом. Овај човек знајући њену погрешку и праштајући јој, чак је признао за своје дете Франсоа Тесија.

Он долажаше у парк Монсо сваке недеље. Сваке недеље виђао ју је и сваки пут нека луда жеља неодољива, обузимаше га, да узме у наручје свога сина, да га обасне пољупцима својим, да га однесе, да га украде.

Он је ужасно трпео у својој бедној осами старог бећара без пријатељства. Он је трпео ужасну муку, раздиран нежношћу очинском, коју је створила грижа савести, жеља, љубоморство и потреба да љуби своје малишане, коју је природа ставила у унутрашњост сваког бића.

Хтеде најзад учинити у очајању пробу и, приближив се њој, једног дана, кад она улазаше у парк, он јој рече, стојећи напред пута, модар, а уснице му се тресаху од дрктања:

— Да ли ме ви познајете?

Она подиже очи, погледа га, врисну од страха, од ужаса, и дограбив за руке своју децу, побеже вукући их за собом.

Он се врати својој кући да се исплаче.

Читави месеци још прођоше. Он је више не виде. Али он је трпео и дан и ноћ подризан, подриван својом очинском нежношћу.

Да загрли свога сина, он не би жалио да умре, да буде убијен, да изврши све, да пркоси свим опасностима, да окуша све смелости.

И он је писао њој. Она не одговори. После двадесет писама, увиде, да му је узалудно надање да ће је тронути. Тада се привати очајне одлуке, и готов да себи скреше у срце револверски метак, ако затреба, он упути њеном супругу једну картицу с неколико речи:

„Господине!

„Моје име мора бити за вас ужасна ствар. Али ја сам тако бедан, тако измучен туговањем, да се још једино у вас надам.

„Ја вас молим за један састанак од десет минута.

„Част ми је, и т. д.“

Сутра дан доби одговор:

„Господине!

„Чекам вас у уторник у пет часова“.

* * *

Пењући се уз стенице, Франсоа Тесије застајкиваше од једног степена на другом, тако му срце куцаше. У његовим је грудима одјекивао убрзани шум, као трка животиње, шум нечујан али силан. И он је с великим напором дисао, држећи се оберучке да не би пао.

На трећем спрату, зазвони. Нека дадиља дође и отвори. Он упита:

— Господин Фланел.

— Овде је, господине, уђите.

И он уђе у гостинску собу; чекао је престрављен, као усред какве катастрофе.

Врата се отворише. Појави се један човек крупан,

www.ozbiljan.com
УНИВЕРЗИТЕТ
БЕОГРАД
СРПСКА
КАТАЛОГ
БИБЛИОТЕКА

мало дебео, у црном дугачком капуту. Руком показује једно седиште.

Франсоа Тесије седе, потом непрекиданим гласом рече:

— Господине... господине... ја не знам, да ли ви знате моје име... да ли знате...

Г. Фланел га прекиде:

Непотребно је господине, знам. Моја жена ми је говорила о вама.

Имао је тон достојан доброг човека који хоће да буде строг, и грађанску узвишеност поштеног човека. Франсоа Тесије опет предузе:

— Па господине, ево. Ја умирем од туге, од гриже савести, од стида. Хтео бих једанпут... само једанпут... загрлити... дете.

Г. Фламел се диже, приђе камину и зазвони. Дедиња се појави. Он јој рече:

— Идите доведите ми Луја.

Она изиђе. Они осташе лицем у лице, вени, не имајући шта један другом рећи, очекујући.

Од једном један малиша од десет година пожури преко собе и потрча ономе, кога за оца држаше. Али се заустави, збуњен, приметивши неког странца.

Г. Фламел пољуби у чело, па му рече:

— Сада пољуби господина, мој драгана.

А дете умиљато приђе, гледећи овог непознатог.

Франсоа Тесије се беше подигао. Испусти шешир, и умало да га сам не згњечи. Посматрао је свог сина.

Г. Фламел из обазривости окрену се и кроз прозор гледаше на улицу.

Дете је очекивало, сасвим изненађено. Оно подиже шешир и предаде га странцу. Тада Франсоа дохвати малишу на руке, отпоче несвесно да га љуби по свему лицу, у очи, у образе, у уста, у косу.

Дечак, збуњен овом кишом пољубаца, покуша да их избегне, окрећући главу, покривајући својим малим ручицама носећи уснице овог човека.

Али Франсоа Тесије, журно га спусти на земљу, повикав:

— Збогом! Збогом!

По том одбеже као лопов.

КЊИЖЕВНОСТ

Уџбеник за бабице, са 43 слике, од Др-а Јована Ј. Јовановића, лекара за женске болести. Штампарија код „Пресвете“ С. Хоровица. Издање Српске Краљ. Дворске Књижаре Мите Стајића у Београду 1899 г., стр. I—XIX, 1—206 велике осмине. Цена 5 динара.

Мени је веома пријатна дужност, да приликом појаве ове књиге проговорим неколико речи у опште о прекој потреби њеној у нас.

Но пре свега морам напоменути, да се ова књига једновремено јавља са заснивањем Бабичке Школе у Београду, или боље рећи, првим припремама за њу. Већ сама та околност сведочи двоје. Прво, да нам је Бабичка Школа потребна као насушни хлеб, а друго, да се о тој потреби водио рачун, када се, ако не скидање са дневног реда о подизању такве установе, а свој намера да се то учини, може

скоро у исто доба везати за оно што томе неоспорно и неодложно мора претходити, а то је овај *Уџбеник за бабице*.

И раније, а за последње две године нарочито, ми смо имали прилике, да пратимо у јавности код нас истицање тога, готово рећи, *питања*: о отварању Бабичке Школе у Србији. И тада су они, који су водили и хтели водити рачун о томе, могли видети на првом месту, да смо ми заостали и иза Бугарске и Хрватске, јер такве школе постоје и у Софији и у Загребу већ од неколико година, а на другом, да нас је наш немар у томе погледу стао огромних жртава, које се ничим не могу накнадити. То двоје је главно, те зато и не напомињем ништа о узредним добитцима (ако се могу тако назвати), који би уздизали наш и иначе прилично поернули и уздрмани углед у погледу тековина оваквих установа.

Подаци, који су приликом расправљања тога питања изношени по нашим дневним листовима, најбоље су илустровани како бедно изгледамо, а још јадније у самој ствари стојимо, са оним институцијама, које су намењене подизању нашега подмлатка и неговању народног здравља — тим правим основима сваке државе. Свакога ко и најмање обраћа пажњу на појаве те врете, мора заболети и до срца дирнути већ тај факт: да ми још немамо ни добро уређене болнице у престоници (о унутрашњости и да не говорим), ни дечје болнице, ни правилно регулисане тајне проституције, ни довољно болница за сузбијање сифилиса, који упропаштају читаве крајеве наше отаџбине и т. д. и т. д. Све што имаме, то је тек у покушају, повоју, — на хартији. И онда није никакво чудо, када смо до скоро морали узимати и бабице, које су, свршавале школе по Загребу и др. местама, а исто тако је врло мало утешно, када морамо примати и знају, да се наше поданице неће више примати као ученице ни у примањској школи у Загребу, да и не говоримо о мерама које без разлике све државе у Јевропи пре узимају за сузбијање странаца у учењу по њиховим школама и из свију других струка, ако је њихова намера само да се тамо стално настане и практикују.

Но набрајања у томе правцу далеко би нас одведа. Ми смо овим редовима у напред хтели само да обратимо пажњу на ту околност, како је код нас појава ове књиге, коју рецензујемо, везана за прве покушаје о установљењу Бабичке Школе у Београду. А то је, признати се мора, према свему што доведе речосмо, један корак у напред.

А сад да пређемо на саму књигу.

Писац њен је лекар, који се тек од три-четири године бави у Београду специјално струком примањства и женских болести. И он је за тако кратко време уочио недостатке, који су од штетног утицаја на подизање нашега подмлатка, увидео је затим, колико је убитачно, када се у струци, на којој он као лекар живи, свесрдно и с успехом ради, нема најпотребније спреме, нема основних појмова, нема никакве користи од оних, који су позвани, да му у тешком послу помогну, да на време обрате пажњу породица на околности које их чекају ако се не позове лекар, да и не говоримо о готово крајњем неразумевању дужности при појединим тежим порођајима, који често несрећно испадају само за то, што се не зна уграбити прави момнат, да лекар, а нарочито стручни, укаже своју помоћ. Речју, он се на првом месту уверио, да ми немамо ваљаних и

добрим бабица. И да то зло отклони он се решио, да напише свој Уџбеник за бабице.

Колико је то добит, не може се истаћи у оној мери, колико је потребно и колико то ова књига заслужује. Дати потребна упутства бабици; показати јој до ситница и га све треба да ради у појединим случајевима; указа и јој непосредно на све тешкоће које је у њеном позиву чекају; обратити јој пажњу на све штетне последице ако несвесно врши своје дужности; обележити јој тачно круг њеног рада; упознати је са свима претходним потребним знањима у њеном послу; дати јој, речју, *ручну књигу* по којој ће се управљати; — ето, то је био задатак овог уџбеника. И њен писац је у том погледу савршено успео. Он је дакле, једну неодложну потребу потпуно задовољио и скинуо је, тако рећи, са дневног реда. Када се још зна, да је г. Јовановић то учинио после рада тек од 3—4 године и има на уму, да се на другим пољима од многих старијих другова његових по послу, чији су они тако исто представници, очекује и глас да су живи, онда је књига, коју прилазујемо још више за похвалу.

Уџбеник за бабице има четири дела. У првом је делу: *Опис човечијег тела*; у другом: *женска карлица и женски полни прибори*; у трећем: *правилни трудноћа, правилни порођај, правилне бабице, нега детина*; у четвртном: *неправилна трудноћа, неправилни порођај, неправилне бабице*. У том делу су још и: *ближњење; о болестима труднице жена и некоје болести новорочета*.

У књигу је унето исцрпно све што је потребно не само за бабице но и за многе лекаре. Подела материјала је изврсна. Тим уџбеником моћи ће се користити, свака бабица која има воле правога појма о своме послу, и он ће јој бити прави путовођа. Сем тога, оне, које се буду хтеле одавати овом тешком позиву, наћи ће до ситница изложено све, што им је потребно, да својој дужности одговоре. Остаће им само још практички радови, са којима ће се моћи упознати у ново-основаној школи за бабице у опште државној болници (одељењу за бабичлук и женске болести, коме је шеф Др. Јовановић), а за појединости, потребне за пријем њихов у школу, сазнаће из правилника, који је прописало наше министарство унутрашњих послова.

Али и ван овога чисто стручног круга, *Уџбеник за бабице* треба да нађе одзива код сваке породице, јер ће у њој наћи и породиља и њена околина како поуке о порођају у опште тако и потребна упутства пре и после порођаја, као и савете о многим болестима које прате породиљу за време и после трудноће; даље, код свију свештеника и учитеља, који су по положају своме упућени, да дају обавештења најближој окоolini својој, те да тиме стају на пут многим сујеверницама и неуспутностима, које су тако јако укорене у нашем народу с тога, што до сада није ни имао прилике, да му се са најпозванијег, стручног, места уважу све опасности, које потичу већим делом из тога простог неразумевања и сувишног веровања у гатања и др., и то онда, кад је најпотребнија *права и права помоћ*. Временом, када Бабичка Школа спреми довољан број бабица за своје општине (а ове ће у почетку првенствено тамо упућивати), отклониће се и све те невоље, које су до сада толике жртве имале у резултату.

Још неколико речи о изради саме књиге.

Књига је израђена укусно и елегантно. Нарочито су слике испале добро, те се можемо надати, да ће за тај труд књижара г. Стајића, поред заслужене хвале, бити награђена и добром прођом ове књиге.

При другом издању (које ће ова књига доживети у скоро), могла би се обратити мало већа пажња на српски језик, а и неки термини, на које се иначе доста пазило, мораће се напустити и заменити подеснијим (што у осталом, и писац у предговору обећава). Ми их не можемо овде нарочито истицати, а то није потребно, јер се у томе погледу може писцу и усменим саветима притећи у помоћ.

— es

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Пре доста година дође вратару једне куће некакав врло фино обучен господин, и запита га има ли станова за издавање под кирију; вратар одговори да има, и како је видео у господиновој руници од капута значку од ордена, то му учтиво свиде капут. „Хтео бих да имам стан на тавану. Колика је кирија?“ — „Није већа од 100 динара годишње; само за једног господина, као што је вапа милост, чини ми се...“ Тајанствени странац баца вратару један лујдор, и на његово највеће чуђење поне се у један врло елегантан екипаж. — „Та ми је ствар врло чудновата“, рече вратар својој жени, „човек, који је, чини ми се, из вишег сталежа, па да станује на тавану...“

У скоро за тим врати се странац, и са њим један носач са једним прним сандуком на леђима — „Шта има у том црном сандуку?“ упита вратар носача. — „Не знам, али врло је тежак!“ — Непознати у том рече вратару: „Ја ћу имати посла само са једним јединим човеком; он неће да се зна, да са мном ради. Кад год буде долазио он ће рећи: „Долазим због ђавола.“ Вратар се и његова жена упропастише од тих речи; али непознати се већ не уз басамак. Поменути посетилац дође још истога дана. То је заоста и било створење врло мдичне физиономије. „Због ђавола“, рече он. — „Идите само горе; господин је код куће.“ То је ишло тако један месец дана. Но вратар није могао више да одоли својој љубопитљивости, и реши се, ма на по коју цену сазна, шта то она два пријатеља раде тако тајанствено горе на тавану. Дође дакле до врата таванске собе, метне уво на слушаоницу, и чу ове речи: „Сад опет јако, снажно“, рече киријџија. — „Лако је вама говорити; ви ваљда мислите, да је лако играти ђавола.“ — „Тешко је, истина, али се опет може играти.“ — „Боже мој!“ рече портир, „какви зликовци!!! Они имају неке договоре с ђаволом!!!“ — „Ви ћете издати импозантан позив сатани, сви ће ђаволи вашем гласу одговорити.“ — Боже, були ми у помоћи, мумлао је преплашени вратар трчећи низ степенице... „Одмах ћу све то јавити полицији.“ У скоро за тим дође полиција на таван, и чивовник узвикну на вратима двојице ђавољих завереника: „У име закона, отварајте!“ Пошто су ови отворили врата, комесар полиције змпита за име прво киријџију. „Мај рбер“, одговори овај смејући се. — „А ваше име?“ змпита комесар другог. „Левасер, први басиста у Великој Опери.“ — „Ваша су ми имена довољна за потврду вра-

тарекле заблуде.“ Овај ће на то запитати: „Па за што је онда овај господин говорио са ђаволом?“ Место одговора отвори Мајербер онај тајанствени сандук, и у њему беше цела партитура, на којој су стајале речи: Роберт Ђаво. „Ја сам најмио овај стан, да бих упутио господина Лавасера у његовој роли, коју он има да пева у мојој опери. У хстелу, у коме ја станујем, то није могућно. Како је обојици било стало до тога, да нас нико не позна, то је господин Лавасер рекао, да нам буде лозинка: „Долазим због ђавола!“ и то је сва та тајанственост, господине комесаре,“ заврши Мајербер.

На сјајан се начин осветише Мајербер и Лавасер. Четрнаест дана после тога могли сте видети тог полицијског комесара и денунцијанта вратара у опери, сваки у једној ложи, кад се први пут представљало то ремек дело „Роберт Ђаво.“

*

„Ти си то, пријатељу?“ рече *Наполеон* једном старом војнику у својој гарди, који му је био припао. „Шта хоћеш од мене?“ — „Сире, велика ме је несрећа задесила.“ — „Каква неправда, није ли?“ — „Не, сире; већ имам стару, добру матер, која је живела срећно и задовољно од потпоре, коју су јој давали њених пет синова, сви војници, као и ја. Она је имала једну колебицу, и та јој је изгорела, те јој сад није остало ништа друго до 77 година и сузе, а то јој није довољно.“ — „Ваљда хоћеш да мол.ш пензију за њу? Па то је и право. Мати једнога од мојих добрих војника треба увек да рачуна на мене. Разговарају с министром унутрашњих дела. Јеси ли задовољан?“ — „Не, сире, нисам задовољан!“ — „До ђавола, па ти си чудноват. Шта би хтео? Новаца, ваљда да ти дам? — „Не, сире. Немојте мислити, да ја сматрам за слаб ваш потпис; али док он иде из руке у руку, док се региструје и штемплира, дотле ја већ нећу имати више матере. Чујте ме, сире, ово је најкраћи пут. Ја хоћу од вас новаца на зајам, а да не би сте помислили, да ћу вас глатати, ево вам моје платне књижице, и запишите у њој, колико вам дугујем, па нека ми се одбија.“ — „Остиви на миру своју књижицу, храбри мој војниче; међу добрим познаницима, као што смо ми, вреди сама реч; ево ти овде фишек новаца (било је у њему 1000 франака), а можеш ми га вратити, кад будеш пуковник.“ — „Хвала вам, сире! Али у вашем би сопственом интересу било, да ме поставите за капорала, да би време враћања било што ближе.“ — Неколико дана за тим доби стари војник чин официра.

ВЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ

„Православна Моралка“, за више разреде средњих школа, од Саве Теодоровића, свештеника, професора и катихете у кр. реалној гимназији у Земуну. 8°. Цена 2 динара и 30 п. дин.

Садржај: „Сеока воденица“, (песма). — „Озбиљне, научне ствари“ наставак. — „Јеленин муж“ (наставак). — „Отац“. — „Књижевност“. — „Занимљиве ситуације“. — „Белешке из књижевности“. — „Читаоцима“.

Г. Теодоровић као познати писац у бо гословској књижевности и овом приликом потпуно је оправдао свој лепи глас, који је стекао на пољу богословске науке. Својом системом, испрцишношћу и свестраном изградом, овај рад заслужује нарочиту пажњу не само богослова, већ и свакога онога, који хоће да се научи и утврди у високим моралним начелима Христове науке. Докази моралних начела помоћу философије и патрологије дају преимућство овоме раду над радовима ове врсте; а примена њихова на друштво и живот уздиже га над осталима,

Желети је да се овај рад г. Теодоровића и код нас прими за средњешколски уџбеник, као што је примљен код Срба у Војводини у њиховим школама. У колико смо сазнали, похвална оцена стручнога референта довољна је пренерука овоме одличном раду г. Теодоровића.

Р.

ЧИТАОЦИМА

Број од прошлог четвртка није могао изићи због промене штампарије. Молимо читаоце да нас извине, али их у исто доба молимо да се сете да **Звезду** треба не само читати него и платити. **Звезда** нема ни од кога ништа да очекује сем од својих претплатника, а кад се они не сећају, онда је све свршено. Узалудно је пожртвовање уредничково и сарадничко. Они нису кадри све дати. Кад би нешто **Звезда** сад престала, било би једно тридесет који би регли: ала нам пропаде претплата; међутим **Звезди** дугује око 600 људи, и кад би сваки испунио своју дужност, платио оно што дугује уредништву, **Звезда** би осигурала свој опстанак, а то мислимо да је заслужила.